

วิวัฒนาการพรรคการเมืองของไทย

วิวัฒนาการพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๗

(บุญศรี มีวงศ์โอฆะ, ๒๕๕๕)

จากผลพวงของการเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ทำให้ได้มาซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางหลักเกณฑ์ใหม่เกี่ยวกับพรรคการเมือง กล่าวคือ กำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง ตามมาตรา ๑๑๗ (๓) และกำหนดเป็นคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ต้องมีพรรคสังกัด ตามมาตรา ๑๒๔ (๓) และ (๘) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสรุปบทเรียนจากพฤติกรรมในอดีตของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่สมัครรับเลือกตั้งโดยไม่สังกัดพรรคการเมือง และเพื่อเป็นการอนุวัติตามรัฐธรรมนูญได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติพรรคการเมือง เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

๑. หลักเกณฑ์สำคัญของกฎหมาย

หลักเกณฑ์สำคัญของพระราชบัญญัติพรรคการเมือง พุทธศักราช ๒๕๑๗ นั้น อาจกล่าวได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับกฎหมายพรรคการเมืองฉบับเดิมอยู่มาก ในที่นี้จึงขอเสนอเฉพาะหลักการใหม่และส่วนที่แตกต่างจากกฎหมายฉบับเดิมเท่านั้น กล่าวคือ มีการเพิ่มจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองก่อนขอจดทะเบียน โดยกำหนดว่าจะต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่า หนึ่งพันคน (มาตรา ๗) และหากมีการขัดแย้งกันเกี่ยวกับการใช้ชื่อพรรคการเมือง กฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจของศาลฎีกาที่จะเป็นผู้ชี้ขาด (มาตรา ๑๓) สำหรับการควบคุมของนายทะเบียน ซึ่งเคยมีในกฎหมายฉบับก่อนๆ นั้น กฎหมายฉบับนี้ก็ยังคงให้มีต่อไป เพียงแต่นายทะเบียนจะใช้อำนาจสั่งการเองไม่ได้ ต้องยื่นต่อศาลฎีกา ให้ศาลสั่ง (มาตรา ๒๔ วรรคสอง)

นอกจากนี้แล้ว การไม่มีสมาชิกพรรคได้รับเลือกตั้งไม่เป็นสาเหตุให้ต้องเลิกพรรคตามกฎหมายฉบับนี้ และในมาตราสุดท้าย (มาตรา ๑๕๔) มีการบัญญัติเพิ่มระวางโทษผู้ดำเนินการอย่างพรรคการเมือง โดยไม่จดทะเบียนเป็นพรรคการเมืองให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑๐ ปี ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒. วิวัฒนาการของพรรคการเมือง ตามกฎหมายพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๑๗

การที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง ทำให้นักการเมืองเดิมต้องหาพรรคการเมืองเพื่อเข้าสังกัด หรือมิฉะนั้น ก็จะต้องจัดตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเอง และด้วยสาเหตุประการหลังนี้เองที่ทำให้จำนวนพรรคการเมืองที่จดทะเบียนในขณะนั้นมีมากถึง ๕๖ พรรค จนทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับการแย่งชื่อพรรคกันระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวนโยบายของแต่ละพรรคนั้น แทบจะไม่มีมีความแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการสะท้อนแนวทางปฏิบัติแบบเดิมๆ ในการจัดตั้งพรรคการเมือง กล่าวคือเป็นการตั้งพรรคการเมืองขึ้นมาเพื่อเป็นฐานทางการเมืองของผู้ก่อตั้งหรือของหัวหน้าพรรคเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่พรรคประชาธิปไตยเริ่มพัฒนาความเป็นพรรคมวลชน โดยการขยายการดำเนินการทางการเมืองลงไปในพื้นที่ต่าง ๆ มากขึ้น โดยราวเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ปรากฏว่า

พรรคประชาธิปัตย์มีสาขาพรรคแล้ว ถึง ๖๖ สาขา และมีสมาชิกพรรครวมกัน ประมาณ ๑๒๐,๐๐๐ คน แต่แล้ว พัฒนาการดังกล่าวก็เป็นอันสิ้นสุดลง โดยเหตุการณ์ทางการเมือง เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ ซึ่งตามมาด้วยการ รัฐประหารในวันเดียวกันนั่นเอง

๐๐